

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

№ 492

гр. София, 18.02.2026 г.

**ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД, 2-РО ТЪРГОВСКО ОТДЕЛЕНИЕ
5-ТИ СЪСТАВ**, в закрито заседание на шестнадесети февруари през две хиляди двадесет и шеста година в следния състав:

Председател: Тотка Калчева

Членове: Галина Иванова
Диляна Господинова

като разгледа докладваното от Тотка Калчева Касационно търговско дело № 20258002901674 по описа за 2025 година

за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството по делото е образувано по касационна жалба на М. Я. А., град Казанлък срещу решение № 104/02.04.2025 година, постановено по въззивно търговско дело № 66/2025 година от Пловдивския апелативен съд, с което е потвърдено решение № 406/22.11.2024 година по търговско дело № 92/2022 година на Старозагорския окръжен съд за отхвърляне на иска на касатора против Westfälische Provinzial Verersicherung AG, чрез представителя за уреждане на претенции „Авус България – регулиране на щети“ ЕООД, град София за заплащане на обезщетение по задължителна застраховка „Гражданска отговорност” за претърпените от него неимуществени вреди в размер на 136 500 лева (69781,34 евро), представляващи болки и страдания от смъртта на сина му И. М. А., настъпила при пътнотранспортно произшествие на 22.02.2019 година, ведно със законната лихва от 14.01.2020 година (датата, на която ответникът, чрез своя представител за уреждане на претенции, е уведомен за настъпилото пътнотранспортно произшествие) до окончателното плащане.

С определение № 440/13.02.2026 година Върховният касационен съд допусна касационно обжалване на въззивното решение. При произнасяне по същество на касационната жалба от значение е правилното определяне на

приложимото материално право, което изисква тълкуване на правото на Европейския съюз - член 4 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11.07.2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“), поради което съдът отправя следното:

ПРЕЮДИЦИАЛНО ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

по касационно търговско дело № 1674/2025 година по описа на Върховен касационен съд на Република България, Търговска колегия, Второ отделение

Запитваща юрисдикция

1. Върховен касационен съд, Търговска колегия, Второ търговско отделение,

Адрес: Република България, град София, пощенски код 1000, булевард „Витоша“ № 2, e-mail: registry@vks.bg

Страни в главното производство и техните представители

2. Ищец:

М. Я. А., Република България, град Казанлък, улица „Ръжена“ № 37,
чрез адвокат Р. И. М., Република България, град София, улица „Цар Асен“ № 1, етаж 4.

3. Ответник:

Westfalische Provinzial Versicherung AG, град Мюнстер, Федерална република Германия, Provincial Allee 1, 48159 Munster,

чрез представител „Авус България – регулиране на щети“ ЕООД

(еднолично дружество с ограничена отговорност), Република България, град София, улица „Генерал Гурко“ № 10, етаж 3, апартамент 4.

Предмет на спора в главното производство

4. Пред Окръжния съд в град Стара Загора, Република България е предявен иск от М. Я. А. от град Казанлък, Република България срещу Westfälische Provinzial Versicherung AG, град Мюнстер, Федерална република Германия, чрез представител „Авус България – регулиране на щети“ ЕООД, град София, Република България за заплащане на обезщетение на неимуществени вреди, претърпени вследствие смъртта на сина му И. М. А. в размер на 136500 лева (69781,34 евро).

5. На 22.02.2019 година във Федерална република Германия, на път В 236, между Финентроп и Ленхаузен е настъпило пътнотранспортно произшествие между лек автомобил „Ауди А 4“, управляван от виновния водач Т. М. А. и лек автомобил „БМВ 320 Х-драйв“, управляван от водача Д. К., за което е съставен протокол от Окръжно полицейско управление Олпе, отдел Пътна полиция Атендорн.

6. При произшествието вследствие на фатални наранявания почиват лицата: Т. М. А. – водач на лекия автомобил „Ауди А 4“ и И. М. А. и Д. В. – пътници в този автомобил, а водачът на лекия автомобил „БМВ 320 Х-драйв“ – Д. К. е получил телесни увреждания.

7. Към момента на произшествието е налице валиден договор за застраховка „Гражданска отговорност“ на моторните превозни средства на водача на лекия автомобил „Ауди А 4“ при застрахователя Westfälische Provinzial Versicherung AG, който по претенция от 14.01.2020 година е заплатил на М. Я. А. „безспорната сума“ от 7 000 евро.

8. След позоваване от застрахователя на разпоредбата на член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно приложимото право към извъндоговорни отношения („Рим II“) и заявяване на становище, че приложимо в случая е германското право, ищецът е възразил, че задължението следва да се уреди по българското право съгласно разпоредбата на член 4, параграф 2 от същия регламент с твърдения, че делинквентът и пострадалият са пребивавали преимуществено в

Република България.

9. В член 478 от Кодекса за застраховането е направено разграничение между пострадало и увредено лице, според който в случай на смърт пострадало е починалото лице, а увредено лице е лицето, което има право на обезщетение за вреди. Увреденото лице М. Я. А. и пострадалото лице И. М. А., както и делинквентът Т. М. А. (които са баща и двама братя) са български граждани. В главното производство спорът се е съсредоточил относно „обичайното местопребиваване“ на тези лица с оглед определяне на приложимото право по член 4, параграф 2 от Регламент „Рим II“.

10. Застрахователят на виновния водач е дружество със седалище (централно управление) във Федерална република Германия и лекият автомобил, с който виновният водач е причинил пътнотранспортното произшествие, е с регистрационен номер (D OE-TI9999) от Федерална република Германия.

11. Първоинстанционният Окръжен съд - Стара Загора е приел, че приложимото право е правото на Федерална република Германия съгласно член 4, параграф 1 от Регламент „Рим II“ с оглед на мястото, където е настъпила пряката вреда – смъртта на И. А.. Съдът е счел изключението по член 4, параграф 2 от Регламент „Рим II“ за неприложимо, тъй като ищецът М. А. и делинквентът Т. А. нямат общо обичайно местопребиваване в Република България, като се е позовал на протокола за пътнотранспортно произшествие, в който е вписан адрес на делинквента във Федерална република България. Съдът не е обсъждал събраните доказателства за местопребиваването на починалия И. А.. Според издиреното от съда германско право средната сума за обезщетения в случаи като разглеждания е приета за 10000 евро, поради което определеното и заплатено от застрахователя обезщетение от 7000 евро е справедливо, а искът за заплащане на обезщетение над този размер е отхвърлен.

12. Въззивният Апелативен съд - Пловдив се е произнесъл по жалба на М. А., като в мотивите си е коментирал приложимото право според разпоредбата на член 4, параграф 3 от Регламент „Рим II“, счел е същата за неприложима и е потвърдил първоинстанционното решение по изложените в него съображения.

13. Върховният касационен съд е сезиран с касационна жалба на ищеца М.

А., в която наред с други оплаквания за допуснати нарушения на материалния и процесуалния закон, се поддържа и доводът за неправилно определяне на приложимото към спора право. Доводът, че приложимото право следва да се определи според изключението в член 4, параграф 2 от Регламент „Рим II“, е основан на доказаното според него обичайно местопребиваване в Република България на делинквента Т. А. и на пострадалия И. А. въз основа на адресните регистрации на тези две лица в Република България.

14. С определение № 440/13.02.2026 година Върховният касационен съд допусна касационно обжалване по процесуален въпрос, свързан и с изложените в касационната жалба съображения за неправилно приложение на материалния закон относно определяне на приложимото към спора право. В решението си Върховният касационен съд следва да се произнесе по възражението, въведено в процеса от касатора за прилагане на българското право съгласно член 4, параграф 2 от Регламент „Рим II“. В случай че счете същото за основателно, касационната инстанция следва да прецени поддържания от ответника в инстанциите по същество правен довод, че приложимо към задължението на застрахователя е правото на Федерална република Германия, който се основава както на член 4, параграф 1 от Регламент „Рим II“ с оглед мястото на настъпване на вредата, така и на член 7, параграф 6 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения („Рим I“) с оглед договорната отговорност на застрахователя.

15. Пред Върховния касационен съд (друг съдебен състав) е висящо дело № 1354/2025 година по предявен пряк иск на близки на починалия при същото пътнотранспортно произшествие Д. В..

16. С определение от 22.01.2026 година по касационно търговско дело № 2553/2024 година друг състав на Върховния касационен съд е отправил преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз по въпроси, свързани с тълкуването на член 4, параграф 1 от Регламент „Рим II“ относно вложения смисъл в понятието „лицето, чиято отговорност се търси“. Пред Съда на Европейския съюз е образувано дело **C-45/26**.

Правна уредба

Право на Съюза

Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Регламент „Рим II“)

17. Съображение 18

Общото правило в настоящия регламент следва да бъде принципът за приложение на правото на държавата, в която е настъпила вредата (*lex loci damni*), предвиден в член 4, параграф 1. Член 4, параграф 2 следва да се разглежда като изключение от този общ принцип, тъй като създава специална връзка, в случаите когато обичайното местопребиваване на страните е в една и съща държава. Член 4, параграф 3 следва да се разглежда като „клауза за дерогация“ на член 4, параграфи 1 и 2, когато от обстоятелствата по случая е видно, че непозволеното увреждане е явно по-тясно свързано с друга държава.

18. Съображение 34

С цел постигане на разумен баланс между страните, трябва, доколкото е целесъобразно, да се отчетат действащите разпоредби за сигурност и правила за поведение в държавата, в която е настъпил вредоносният факт, дори ако извъндоговорното задължение се урежда от правото на друга държава. Терминът „правила за сигурност и поведение“ следва да се тълкува като обозначаващ всички разпоредби, свързани по някакъв начин със сигурността и поведението, като например правила за безопасност в случай на пътнотранспортно произшествие.

19. Член 4

1. Освен ако не е предвидено друго в настоящия регламент, приложимото право към извъндоговорни задължения, произтичащи от непозволено увреждане, е правото на държавата, в която е настъпила вредата, независимо в коя държава е настъпил вредоносният факт и независимо в коя държава или държави настъпват непреките последици от този факт.

2. Когато обаче и лицето, чиято отговорност се търси, и увреденото лице имат обичайно местопребиваване в една и съща държава към момента на настъпване на вредата, се прилага правото на тази държава.

3. Когато от обстоятелствата като цяло следва, че непозволеното увреждане е явно по-тясно свързано с държава, различна от посочената в

параграфи 1 или 2, се прилага правото на тази друга държава. Явно по-тясната връзка с друга държава може да се основава, в частност, на предходно отношение между страните, като например договор, който е в тясна връзка със съответното непозволено увреждане.

20. Член 15

Приложимото към извъндоговорни задължения право по силата на настоящия регламент урежда в частност:

а) основанието и границите на отговорността, включително определянето на лицата, на които може да се търси отговорност за извършени от тях действия;

б) основанията за освобождаване от отговорност, както и ограничаването и разделянето на отговорността;

в) наличието, вида и определяне на размера на вредите или на търсеното обезщетение;

г) в границите на предоставените на съда правомощия от неговото процесуално право, мерките, които съдът може да постанови, за да осигури предотвратяване, прекратяване или обезщетяване на вредата;

д) въпросът дали право на обезщетение за претърпените вреди може да бъде прехвърляно, включително чрез наследяване;

е) лицата, които имат право на обезщетение за лично претърпени от тях вреди;

ж) отговорност за вреди, причинени от другиго;

з) способите за погасяване на задълженията, правилата за погасителната давност и прекратяването на права, включително правилата относно началото, прекъсването и спирането на срок на погасителна давност или прекратяване на права.

21. Член 17

При оценяване поведението на лице, чиято отговорност се търси, фактически и доколкото е целесъобразно, се отчитат разпоредбите за сигурност и правилата за поведение, които са в сила към момента и мястото на настъпване на вредоносния факт.

22. Член 18

Увреденото лице може да предяви иск за обезщетение пряко срещу застрахователя на лицето, чиято отговорност се търси, ако приложимото към извъндоговорното задължение право или приложимото към застрахователния договор право предвижда това.

Германско право

Германски граждански кодекс (BGB) (в редакцията, валидна към 22 февруари 2019 г.)

23. § 823 Отговорност за вреди

(1) Всяко лице, което умишлено или по непредпазливост противозаконно увреди живота, тялото, здравето, свободата, собствеността или друго право на друго лице, е длъжно да обезщети другото лице за причинените му вреди.

24. § 844 Претенции на трети лица за обезщетение в случай на смърт

(1)...

(2)...

(3) Страната, която е длъжна да плати обезщетение, изплаща на преживелия, който е бил в особено близки лични отношения с починалия по време на увреждането, подходящо парично обезщетение за емоционалното страдание, причинено на преживелия. Особено близки лични отношения се предполагат, ако преживелият е бил съпруг, партньор, родител или дете на починалия.

Закон за движението по пътищата (StVG) (в редакцията, валидна към 22 февруари 2019 г.)

25. § 10 Обхват на задължението за изплащане на обезщетение в случай на смърт

(1)...

(2)...

(3) Лицето, задължено да изплати обезщетение, изплаща на преживелия, който е бил в особено близки лични отношения с починалия по време на

увреждането, подходящо парично обезщетение за емоционалното страдание, причинено на преживелия. Особено близки лични отношения се предполагат, ако преживелият е бил съпруг, партньор, родител или дете на починалия.

Закон за застрахователния договор (VVG) (в редакцията, валидна към 22 февруари 2019 г.)

26. §114 Обхват на застрахователното покритие

(1) Освен ако със закон не е предвидено друго, минималната застрахователна сума по задължителната застраховка е 250 000 евро за едно застрахователно събитие и един милион евро за всички застрахователни събития през една застрахователна година.

(2) В застрахователния договор може да се определят по-подробно съдържанието и обхватът на задължителната застраховка, при условие че това не застрашава постигането на съответната цел на задължителната застраховка и освен ако в закона изрично не е предвидено друго. (...)

27. § 115 Пряк иск

(1) Третото лице може да предяви претенцията си за обезщетение и срещу застрахователя

1. в случай на застраховка „Гражданска отговорност“ за изпълнение на задължение за застраховане съгласно Закона за задължителното застраховане, или

[]

Претенцията съществува в рамките на задължението на застрахователя за обезщетяване по застрахователното правоотношение, а доколкото няма задължение за обезщетяване - в рамките на § 117, ал.1-4. Застрахователят трябва да изплати обезщетение в пари. Застрахователят и застрахованият, който е длъжен да плати обезщетение, отговарят солидарно.

28. §117 Задължение за обезщетяване на трети лица

(1) Ако застрахователят е освободен изцяло или частично от задължението да обезщети застрахования, неговото задължение продължава да съществува по отношение на третото лице.

(2)...

(3) В случаите по параграфи 1 и 2 застрахователят е длъжен да изплати обезщетение само в рамките на определената минимална застрахователна сума и на поетия от него риск. Той не е длъжен да изплаща обезщетение, ако третото лице може да получи обезщетение за загубите си от друг застраховател или от социалноосигурителна институция.

Закон за задължителната застраховка на собствениците на моторни превозни средства (PfIVG) (в редакцията, валидна към 22 февруари 2019 г.)

29. § 1 [Задължителна застраховка]

Владелецът на моторно превозно средство или ремарке с постоянно местонахождение в Германия е длъжен да сключи и поддържа застраховка „Гражданска отговорност“ за себе си, за собственика, водача, която да покрива телесни повреди, имуществени вреди и други финансови загуби, причинени от използването на превозното средство, в съответствие със следните разпоредби, ако превозното средство се използва по обществени пътища или места (§ 1 от Закона за движението по пътищата).

30. § 4 [Разпоредби относно застрахователното покритие, минимална застрахователна сума]

(1) За да се осигури защита, която отговаря на целта на настоящия закон, Федералното министерство на правосъдието и защитата на потребителите, в съответствие със задълженията, произтичащи от правото на Общността и Европейската конвенция от 20 април 1959 г. за задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на моторните превозни средства (Федерален държавен вестник 1965 г. II, стр. 281), съгласувано с Федералното министерство на финансите и Федералното министерство на транспорта и цифровата инфраструктура, определя със законова заповед, без съгласието на Бундесрата, обхвата на необходимото застрахователно покритие, което трябва да бъде осигурено със застрахователния договор. (...)

(2) Минималните размери на застрахователните суми са посочени в приложението. Федералното министерство на правосъдието и защитата на потребителите е упълномощено, съгласувано с Федералното министерство на транспорта и цифровата инфраструктура и Федералното министерство на икономиката и енергетиката, да изменя разпоредбите, посочени в приложението, със законова заповед без съгласието на Бундесрата, ако това е

необходимо, за да

1. да се осигури адекватна защита на увредените лица в случай на промяна на икономическите обстоятелства или на свързаните с транспорта обстоятелства, или

2. за да се коригират минималните застрахователни суми до сумите, увеличени в съответствие с член 9, параграф 2 от Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка (ОВ L 263, 7.10.2009 г., стр. 11).

(...)

Съобщение от Федерално министерство на правосъдието, Берлин, Федерална република Германия, изискано по Европейска конвенция от 7 юни 1968 година относно информацията за чуждестранното право

31. В правителствения проект за въвеждане на право на обезщетение за преживели лица (печатен документ на Бундестага 18/11397, стр. 11) е посочена сума от 10 000 евро за шокови щети в случай на смърт на близък роднина, която се присъжда средно от съдилищата като обезщетение за болка и страдание. Може да се предположи, че това би могло да служи и като ориентир за правото на обезщетение за преживели лица. Трябва обаче да се има предвид, че за разлика от обезщетението за вреди от шок, обезщетението за преживяло лице не предполага увреждане на здравето. То е предназначено за облекчаване на емоционално страдание, което не достига този праг. Следователно, за да се избегнат противоречиви оценки, сумата, която се присъжда на преживялото лице в отделен случай, по принцип не трябва да надвишава сумата, на която то би имало право, ако претърпяното от него душевно страдание имаше качеството на увреждане на здравето (Решение на Федералния съд от 6 декември 2022 г., VI ZR 73/21, NJW 2023, 1438).

32. Като отправна точка може да се претендира за разумно парично обезщетение за неимуществени вреди - тоест вреди, които не представляват финансова загуба - в съответствие с член 253, параграф 2 от Граждански кодекс или член 11, изречение 2 от ЗДвП (Закон за движението по пътищата), ако са настъпили вреди за тялото, здравето, свободата или сексуалното

самоопределение. По отношение на лицата, които са непряко засегнати от произшествието, това е особено важно, ако е настъпило подлежащо на компенсация увреждане от шок съгласно вече описаните условия. В правителствения проект за въвеждане на право на обезщетение за преживели лица (печатен документ на Бундестага 18/11397, стр. 11) е посочена сума от 10 000 евро за шоково увреждане в случай на смърт на близък роднина, която съдилищата биха присъдили средно като обезщетение за болка и страдание. Ако са изпълнени както изискванията за обезщетение за вреди от шок, така и изискванията за обезщетение за преживяло лице, увреденото лице все пак може да поиска обезщетение само веднъж. В този случай искът за обезщетение за вреди от шок има предимство пред обезщетението за преживяло лице или обезщетението за преживяло лице има предимство пред обезщетението за вреди от шок. Обезщетението за преживяло лице се включва в обезщетението за вреди от шок (печатен документ на Бундестага 18/11397, стр. 12).

Българско право

Закон за задълженията и договорите, обнародван в Държавен вестник (ДВ), брой 275 от 22 ноември 1950 година, в сила 1 януари 1951 година

33. **Член 45.** (1) Всеки е длъжен да поправи вредите, които е причинил другиму.

(2) Във всички случаи на непозволено увреждане, вината се предполага до доказване на противното.

34. **Член 52**

Обезщетение за неимуществени вреди се определя от съда по справедливост.

Кодекс за застраховането, обнародван, Държавен вестник брой 102/29.12.2015 година, в сила от 01.01.2016 година

35. **Член 429.** (1) С договора за застраховка "Гражданска отговорност" застрахователят:

1. се задължава да покрие в границите на определената в застрахователния договор застрахователна сума отговорността на застрахования за причинените от него на трети лица имуществени и неимуществени вреди, които са пряк и непосредствен резултат от застрахователното събитие;

2. може да се задължи да покрие в границите на определената в застрахователния договор застрахователна сума отговорността на застрахования за неизпълнение на негово договорно задължение.

(2) В застрахователното обезщетение по алинея 1 се включват и:

1. пропуснати ползи, които представляват пряк и непосредствен резултат от непозволено увреждане;

2. лихви за забава, когато застрахованият отговаря за тяхното плащане пред увреденото лице при условията на алинея 3.

(3) Лихвите за забава на застрахования по алинея 2, точка 2, за които той отговаря пред увреденото лице, се плащат от застрахователя само в рамките на застрахователната сума (лимита на отговорност). В този случай от застрахователя се плащат само лихвите за забава, дължими от застрахования, считано от датата на уведомяването от застрахования за настъпването на застрахователното събитие по реда на член 430, алинея 1, точка 2 или от датата на уведомяване или на предявяване на застрахователна претенция от увреденото лице, която от датите е най-ранна.

(4) За отговорност за пропуснати ползи в резултат на неизпълнение на договорно задължение застрахователят може да осигури покритие срещу заплащане на допълнителна премия, освен ако е уговорено друго.

(5) Застрахователят заплаща в рамките на застрахователната сума (лимита на отговорност) и разноските, присъдени в полза на увреденото лице по съдебни дела, водени срещу застрахования за установяване на гражданската му отговорност, когато застрахователят е привлечен в процеса.

Обект на застраховане и застрахователно покритие

36. **Член 477.** (1) (Изменение в Държавен вестник, брой 63 от 2025 година, в сила от 01.08.2025 година) Обект на застраховане по задължителната застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите е гражданската отговорност на застрахованите физически и юридически лица за причинените

от тях на трети лица имуществени и неимуществени вреди, свързани с притежаването и/или използването на превозни средства, за които застрахованите отговарят съгласно българското законодателство или законодателството на държавата, в която е настъпила вредата.

(2) (Изменение в Държавен вестник, брой 63 от 2025 година, в сила от 01.08.2025 година) По задължителната застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите застраховани са собственикът, ползвателят и държателят на превозното средство, за което е налице валидно сключен застрахователен договор, както и всяко лице, което извършва фактически действия по управлението или ползването на превозното средство на законно основание. Не е необходимо водачът да притежава изрично писмено пълномощно от лицата по изречение първо за управлението или ползването на превозното средство.

(3) (Изменение в Държавен вестник, брой 63 от 2025 година, в сила от 01.08.2025 година) За трети лица по алинея 1 се смятат всички увредени лица с изключение на лицето, което отговаря за причинените вреди, както и всички правоимащи лица в резултат на неговата смърт. Правоимащите лица имат право на обезщетение за вредите, които произтичат само от качеството им на пострадали лица.

(4) (Изменение в Държавен вестник, брой 63 от 2025 година, в сила от 01.08.2025 година) Не се допуска уговорка за изключване от покритие на гражданската отговорност за вреди, причинени на увредено трето лице, което е знаело или е било длъжно да знае, че водачът на превозното средство е бил под въздействието на алкохол, наркотици или други упойващи вещества по време на пътнотранспортното произшествие. В този случай застрахователят може да прави възраженията на застрахования за съпричиняване от страна на третото увредено лице за понесените от него вреди.

37. Член 478.

(1) (Изменение в Държавен вестник, брой 63 от 2025 година, в сила от 01.08.2025 година) Пострадало е лице, на което е причинена смърт или което е претърпяло телесно увреждане от превозно средство.

(2) (Изменение в Държавен вестник, брой 63 от 2025 година, в сила от 1.08.2025 година) Увредено е лицето, включително пострадалото лице, което

има право на обезщетение за вреди, причинени от превозно средство.

(Всички направени изменения в посочените текстове, които са в сила от 01.08.2025 година са свързани само с отпадане на думата „моторно“ пред „превозно средство“.)

Граждански процесуален кодекс, обнародван в Държавен вестник, брой 59 от 20 юли 2007 година, в сила от 1 март 2008 година

Касационно обжалване

Приложно поле

38. **Член 280.** (1) На касационно обжалване пред Върховния касационен съд подлежат въззивните решения, в които съдът се е произнесъл по материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е:

1. решен в противоречие със задължителната практика на Върховния касационен съд и Върховния съд в тълкувателни решения и постановления, както и в противоречие с практиката на Върховния касационен съд;

2. решен в противоречие с актове на Конституционния съд на Република България или на Съда на Европейския съюз;

3. от значение за точното прилагане на закона, както и за развитието на правото.

(2) (Нова – обнародвана в Държавен вестник, брой 86 от 27 октомври 2017 година, в сила от 31.10.2017 година) Независимо от предпоставките по алинея 1 въззивното решение се допуска до касационно обжалване при вероятна нищожност или недопустимост, както и при очевидна неправилност.

Основания за касационно обжалване

39. **Член 281.** Касационната жалба се подава, когато:

1. решението е нищожно;

2. решението е недопустимо;

3. решението е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила или

необоснованост.

Допускане на касационното обжалване

40. **Член 288.** Върховният касационен съд се произнася по допускане на касационното обжалване с определение в закрито заседание в състав от трима съдии.

Разглеждане на касационната жалба

41. **Член 290.** (1) Жалбата се разглежда от тричленен състав на Върховния касационен съд в открито заседание.

(2) Върховният касационен съд проверява правилността на въззивното решение само по посочените в жалбата основания.

Касационно решение

42. **Член 293.** (1) Върховният касационен съд оставя в сила или отменя частично или изцяло обжалваното решение.

(2) Решението се отменя като неправилно, когато е нарушен материалният закон или са допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила или решението е необосновано.

(3) Съдът връща делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд само ако се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия.

(4) Когато обжалваното решение е нищожно или недопустимо, прилагат се правилата на член 270 ГПК.

Преюдициални запитвания

Спиране и възобновяване на производството пред националния съд

43. **Член 629**

(3) Съдът, чието решение не подлежи на обжалване, винаги отправя запитване за тълкуване, освен когато отговорът на въпроса произтича ясно и недвусмислено от предишно решение на Съда на Европейските общности (сега Съда на Европейския съюз) или значението и смисълът на разпоредбата или акта са толкова ясни, че не будят никакво съмнение.

44. **Член 631.** (1) С отправянето на запитването съдът спира производството по делото. Определението не подлежи на обжалване.

(2) Производството по делото се възобновява след произнасянето на

Съда на Европейските общности.

Мотиви за отправяне на преюдициалното запитване

45. Приложимото право за извъндоговорни задължения, произтичащи от непозволено увреждане с международен елемент, какъвто е настоящият случай, следва да се определи служебно от българския съд по правилата на Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“).

46. В разпоредбата на член 4 от Регламент „Рим II“ са посочени три критерия за определяне на приложимото право: в параграф 1 – на държавата, в която е настъпила вредата; в параграф 2 – на държавата, в която лицето, чиято отговорност се търси и увреденото лице имат обичайно местопребиваване към момента на настъпване на вредата и в параграф 3 – на друга държава, различна от посочената в параграфи 1 и 2, когато от обстоятелствата следва, че непозволеното увреждане е явно по-тясно свързано с тази държава.

47. Съгласно съображение 18 от Регламент „Рим II“ приложимото право по член 4, параграф 2 следва да се разглежда като изключение от общия принцип, предвиден в член 4, параграф 1, тъй като създава специална връзка, в случаите когато обичайното местопребиваване на страните е в една и съща държава. Според същото съображение член 4, параграф 3 от Регламент „Рим II“ следва да се разглежда като „клауза за дерогация“ на член 4, параграфи 1 и 2.

48. Посочените критерии и съотношението между тях, разписано в съображение 18 от регламента, както и особеностите на отговорността на застрахователя по прекия иск на увреденото лице, поставят въпроса следва ли в тази хипотеза да се прилага изключението от общия принцип за определяне на приложимото право, основано на специалната връзка между лицето, чиято отговорност се търси и увреденото лице, както и въпроса, ако е приложимо изключението, при наличието на какви обстоятелства по отношение на така определеното право може да се приложи „клаузата за дерогация“.

49. Обхватът на приложимото право по отношение на деликтната отговорност е посочен в разпоредбата на чл.15 от Регламент „Рим II“ и включва „основанието и границите на отговорността“.

50. При предявен пряк иск от увреденото лице срещу застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства за заплащане на обезщетение за вреди, допустим при предпоставките по чл.18 от Регламент „Рим II“, отговорността на застрахователя се основава на възникнали два вида правоотношения.

51. От една страна, както между водача на моторното превозно средство и увредените лица, така и между застрахователя на водача на моторното превозно средство и увредените лица, не съществуват договорни правоотношения. Между виновния водач на моторното превозно средство и увредените лица възниква деликтно правоотношение. Задължението на делинквента да обезщети увреденото лице произтича от непозволеното увреждане.

52. От друга страна, между застрахователя и собственика или водача на моторно превозно средство съществува договорно правоотношение.

53. Отговорността на застрахователя по застраховка „Гражданска отговорност“ при използване на моторни превозни средства е функционална и е обусловена от отговорността на застрахования делинквент – водача на автомобила, но произтича от договора, който го обвързва с отговорното застраховано лице. Приложимото право при застрахователни договори се определя по член 7 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения („Рим I“).

54. В договора за застраховка е допустимо уговарянето на условия, като например настъпването на обстоятелства, изключващи риска, лимити на покритие на вредите и ограничения относно вида и размера на вредите, които подлежат на обезщетяване. Посочените обстоятелства са относими за ангажиране на отговорността на застрахователя по прекия иск на увреденото лице.

55. Съгласно член 17 от Регламент „Рим II“ при оценяване на поведението на лице, чиято отговорност се търси, фактически и доколкото е целесъобразно, се отчитат разпоредбите за сигурност и правилата за поведение, които са в сила към момента и мястото на настъпване на вредоносния факт, което според съображение 34 от регламента следва да се разбира като правила на държава, различна от държавата, чието право е приложимо за извъндоговорното

задължение. При тълкуване на понятието „правила за сигурност и поведение“ в съображението е даден пример с правилата за безопасност в случай на пътнотранспортно произшествие.

56. Отговорността на делинквента, която се поема от застрахователя спрямо увреденото лице, се ангажира само за действия и бездействия, които са резултат от нарушения на правилата за безопасност при използване на моторно превозно средство. Посочените обстоятелства обосновават извод, че не само би било целесъобразно, но е и задължително, отговорността на делинквента (в частта за извършеното деяние) да се преценява според разпоредбите, които са в сила към момента и на мястото на настъпване на вредоносния факт съгласно член 17 от регламента.

57. В този смисъл мястото на настъпване на вредоносния факт по смисъла на член 17 от регламента съвпада с основния критерий за определяне на приложимото право към задължения, произтичащи от непозволено увреждане по член 4, параграф 1 от регламента – мястото на настъпване на вредата.

58. Прилагането на правото по обичайното местопребиваване на лицето, чиято отговорност се търси и на увреденото лице към момента на настъпване на вредата в общия случай на непозволено увреждане е основано на специалната връзка между тези две лица, които независимо от настъпването на вредата на място, различно от обичайното им местопребиваване, следва да съобразяват поведението си с правото на държавата, в която обичайно пребивават.

59. При ангажиране на отговорността на застраховател, който е поел застрахователния риск по правото на държавата, където е неговото обичайно местопребиваване и ако се приеме, че не той е „лицето, чиято отговорност се търси“ по смисъла на член 4, параграф 2 от регламента, а това е делинквентът, то връзката между делинквента и увреденото лице може да е случайна. Прилагането на изключението, основано на обичайно местопребиваване на делинквента и на увреденото лице, ще има за резултат прилагане на правото на различни държави, ако увредените лица са няколко и едно от тях има обичайно местопребиваване в държавата на делинквента, а останалите имат обичайно местопребиваване в държава, различна от тази на делинквента.

60. От обстоятелствата по главното производство се установява, че при пътнотранспортното произшествие, настъпило на територията на Федерална

република Германия, са пострадали две лица, всяко от които е предявило самостоятелно иск за обезщетение срещу застрахователя на делинквента. Националният съд изразява съмнение дали с оглед на правната сигурност в разглежданата хипотеза е оправдано да се изключи правото, определено в член 4, параграф 1 на регламента – на държавата, в която е настъпила вредата, в който смисъл поставя първия въпрос в преюдициалното запитване.

61. Посочените особености на отговорността на застрахователя по прекия иск на увреденото лице за вреди, причинени при използване на моторно превозно средство, би довело до приложение на правото на няколко държави, в случай че се изключи общият критерий в член 4, параграф 1 от регламента (правото на държавата, в която е настъпила вредата) и се приложи критерият по член 4, параграф 2 от регламента (правото на държавата, в която е местопребиваването на лицето, чиято отговорност се търси и на увреденото лице, което е различно от правото на държавата, в която е настъпила вредата). По отношение на деликтното правоотношение следва да се приложи правото на държавата по обичайното местопребиваване на лицето, чиято отговорност се търси и на увреденото лице; по отношение на нарушението на делинквента на правилата за безопасност – и на правото на държавата към момента и мястото на настъпване на вредоносния факт, а по отношение на обхвата на отговорността на застрахователя - на правото на държавата, определено от договорното отношение, което при застраховка „Гражданска отговорност“ се определя от правото на държавата, където е регистрацията на моторното превозно средство съгласно член 7, параграф 6 от Регламент „Рим I“.

62. При положение, както е установено в главното производство, че договорът за застраховка е сключен със застраховател с обичайно местопребиваване (централно управление по член 23 от регламента) за превозно средство с регистрация в тази държава и пътнотранспортното произшествие е настъпило в тази държава, националният съд си поставя въпроса дали тези обстоятелства биха могли да обосноват по-тясна връзка с тази държава, доколкото за всички тях ще се прилага правото на една държава.

63. Съдебният състав, отправящ преюдициалното запитване, изразява и съмнение относно тълкуването на съотношението между критериите, посочени в член 4 на регламента, в смисъл дали след като прецени, че би било приложимо правото на държавата по параграф 2, с което изключва правото на

държавата по параграф 1, може така определеното право по обичайното местопребиваване да се „дерогира“ при наличието на обстоятелствата по параграф 3 и като резултат да се приложи правото на държавата на настъпване на вредата според параграф 1, в който смисъл поставя втория въпрос.

64. В случай че посочената дерогация не е оправдана и следва да се приложи правото по критерия, посочен в член 4, параграф 2 от Регламент „Рим II“, с оглед на един от спорните въпроси в главното производство следва да се даде тълкуване на понятието „увредено лице“. На настоящия състав на Върховния касационен съд е известна практиката на Съда на Европейския съюз по тълкуване на член 4, параграф 1 от Регламент „Рим II“ относно непреките последици от настъпване на вредоносния факт (като например решение по дело C-350/14), като съдът иска да се уточни дали това тълкуване е относимо и за определяне на приложимото право в хипотезата по член 4, параграф 2 от регламента, в случай че увреденото лице, което има право на обезщетение за неимуществени вреди, е различно от пострадалото лице – „пряката жертва“ от увреждането.

65. Въпросите са свързани с основния спорен въпрос по главното производство относно определяне на приложимото материално право и изискват тълкуване на правото на Европейския съюз - член 4 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“).

66. Принципът на правната сигурност, който е един от основните принципи на правото на Европейския съюз, следствие от който е принципът на защита на оправданите правни очаквания, изисква действието на правните норми да е ясно, точно и предвидимо, за да могат заинтересованите лица да се ориентират в правни положения и отношения, свързани с правния ред на Съюза.

67. Отправянето на настоящото преюдициално запитване е в изпълнение на задължението по член 267, алинея 3 на Договора за функциониране на Европейския съюз и член 629, алинея 3 от Гражданския процесуален кодекс на Върховния касационен съд на Република България, в качеството му на инстанция, чиито актове не подлежат на обжалване, с оглед определяне на приложимото материално право при преценка на разпоредбите на член 4,

параграфи 1, 2 и 3 от Регламент „Рим II“, по който въпрос съдебният състав на Върховния касационен съд следва да постанови решение по реда на член 290 от Гражданския процесуален кодекс в главното производство.

68. Въз основа на изложените съображения Върховният касационен съд на Република България, Търговска колегия, съдебен състав на Второ отделение

ОПРЕДЕЛИ:

ОТПРАВЯ ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

по следните преюдициални въпроси:

1. Разпоредбата на член 4, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“), придвиждаща изключение от общия принцип за приложимото право към задължения, произтичащи от непозволено увреждане, уреден в член 4, параграф 1 от същия регламент, **следва ли да остане неприложена** при предявен пряк иск на увредено лице за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди вследствие на смъртта на негов близък срещу застраховател на „Гражданската отговорност“ при използване на моторни превозни средства, в случай че държавата, в която е настъпила вредата, е и държавата на правото, което е приложимо към договора за застраховка и на правото, което урежда правилата за безопасност в случай на пътнотранспортно произшествие?

2. Разпоредбата на член 4, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“) **допуска ли дерогация** на приложимото съгласно член 4, параграф 2 от същия регламент право на държавата по обичайното местопребиваване на лицето, чиято отговорност се търси и на увреденото лице при предявен пряк иск на увредено лице за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди вследствие на смъртта на негов близък срещу застраховател на „Гражданската отговорност“ при използване на моторни превозни средства при по-тясна връзка с правото на друга държава, основана на обстоятелството, че договорът за застраховка е

сключен със застраховател с обичайно местопребиваване в друга държава за превозно средство с регистрация в тази държава и пътнотранспортното произшествие е настъпило също в тази държава? Може ли да се прецени тази по-тясна връзка като явна по смисъла на член 4, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“), след като от обстоятелствата следва, че по отношение на застрахователния договор и на правилата за безопасност ще се прилага правото на една и съща държава и това е правото на държавата, в която е настъпила вредата?

3. Как следва да се тълкува употребеното в член 4, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“) понятие **„увреденото лице“**, чието обичайно местопребиваване към момента на настъпване на вредата евентуално би било от значение за определяне на приложимото право, ако тази разпоредба е приложима при пряк иск на това увредено лице за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди вследствие на смъртта на негов близък, предявен срещу застраховател на „Гражданската отговорност“ при използване на моторни превозни средства – според обичайното местопребиваване на това увредено лице или според обичайното местопребиваване към момента на настъпване на вредата на пострадалото лице (починало при пътнотранспортното произшествие)?

СПИРА производството по касационно търговско дело № 1674/2025 година на Върховен касационен съд, Търговска колегия, Второ отделение до произнасяне на Съда на Европейския съюз.

Препис от определението да се изпрати на Съда на Европейския съюз чрез платформата за кореспонденция със Секретариата на Съда на Европейския съюз – e-sigia.

Препис от определението да се изпрати на председателя на Върховния касационен съд на Република България, на Висшия съдебен съвет за публикуване в списъка на отправените преюдициални запитвания, на Генерална дирекция „Европейски въпроси“ при Министерство на външните работи на Република България, както и на Дирекция „Международно правно сътрудничество и европейски въпроси“ при Министерство на правосъдието.

Препис от определението с преюдициалното запитване да се връчи на

страните за сведение.

Определението не подлежи на обжалване.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____